

habitu ipsos etiam hostes inclinare ad misericordiam. Reduc ad memoriam :

Cantabit sacrus coram latrone viator.

Quandiu autem non rescripseris, nec duos saltem cuprens a Samaritano denarios, nec a nobis vel stabularii vale accipies.

REINERI MONACHI

LIBELLUS

GRATIARUM ACTIONIS AD B. LAURENTIUM

Super dedicatione nova ecclesiae monasterii sui.

(D. Bern. Pezrus, *ibid.*, col. 197.)

CAPUT PRIMUM.

Post vocem commotionis magnae, qua super nos Deus majestatis intonuit, quemadmodum anteriore dignatum est libello, nunc illa nobis voce exclamandum est, quam audivit post se Ezechiel sanctus, vocem similiter commotionis magnae: *Benedicta gloria Domini de loco suo (Ezech. iii)*. Ad tuum siquidem redisti locum, o Laurenti, a quo per septem menses ac tredecim dies nostris relegatus offensis exsulaveras. Proinde et nos ut Decalogi vere transgressores per hanc, tui exilii moram offensae Trinitati satisfacere, sanctum denique septiformem Spiritum impensius obsecrare non destitimus, et quasi septuplum nosmetipsos variis poenitendo modis punivimus. Tuis igitur avertas meritis, ne tali ulterius plaga feriamur, a septem denique plagis, quae scribuntur in Apocalypsi *novissimae (Apoc. xv)*, quoniam in illis consummanda est ira Dei, tuo desensemur patrocinio. Benedictus itaque Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem, quia licet fueris, o patrone exorabilis, aversus, solemniter tamen ad pristinum es habitaculum reversus, ut non solempniori spectaculo, non clariore triumpho ad suam de exilio redierit sedem clarissimus ille Christi dilectus fidelium proclamantibus populorum choris: *Benedictus, qui venit in nomine Domini; Hosanna in excelsis (Marc. xi)*.

O lampade solari splendidiorem nobis illam lucem, cum in Nonas Novembris, quae veteris dies fuerat dedicationis, ad novam dedicationem convenit in ecclesiam nostram magna devotione magna populi multitudo, et astanta cum monachis; clero abbatibusque religiosi antistes Leodiensis domnus Rodulfus, vir amplissimae nobilitatis, ecclesiasticae praecedens est sacrationis ministeria, tam pio discursu, tam spectabili occurso: ac si Jesum sacer-

B dotem magnum mutatoris et cidari munda cerneres in floratum.

CAPUT II.

Quod fuerat igitur desolatum, sit altare consolatum, sacrosanctis renovatur mysteriis, aqua, oleo, chrismate tuarum, Christe, ad instar plagarum signatur ac dedicatur. Capsella, in qua dulcissimum nobis man, id est martyris reliquiae continebantur, cum jubilis cordium devotis et lacrymarum odoramentis reportatur. Haec, inquam, urna Moysi aurea nobis pretiosior, in pristinum relocatur sacrarium. Sigillum superinducitur marmoreum, et firmatur lapis benedictione jam et unctione non minus sacer illo, cui Jacob in Bethel superfudit oleum. Nec angelos defuisse sanctos credimus benignumque Jesum, quem unxit Deus oleo letitiae praesens consortibus suis, scalae innixum repropitiationis desuper benedixisse astantibus, acceptasse fidem et vota sicut unguentum nardi pistici pretiosi aromatizantia, quod super caput ac pedes ejus poenitens effudit pretiosa, cujus ex odore miro tota est domus repleta.

Subinde ergo in voce exultationis et confessionis cantavimus: *Terribilis est locus iste, hic domus Dei est et porta caeli et vocabitur aula Dei*, obtulimusque sacrificium laudis, sacrificium quasi vespertinum, quod te, o Laurenti, passo, te in vespera sepulto Justinus obtulit presbyter sanctus, panem vitae aeternae et calicem salutis perpetuae, de quo lacrymabili communicatu participati sunt, qui aderant omnes Christiani, super te gementes ut columbae, murmurantes in cordibus suis.

Saltaverit quidem totis viribus egregius ille psaltes David, percusserit in organo, obtulerit holocausta et pacifica, cum deduceret arcam Domini exor-

cittuum in tabernaculum, quod tetenderat ei, univ-
 verso Israel personante in júbilo et clangore buc-
 cinæ. Rex quoque Salomon cum eadem magnifice
 transmigraret arcam in oraculum templi, in San-
 ctum sanctorum sub alas cherubin, arietes macta-
 rit atque vitulos. Nos etiam juxta Osee prophetam
 reddidimus vitulos laborum nostrarum atque mul-
 timodas gratiarum actiones velut arietum adolevi-
 mus adipēs. *Arietem*, inquit Dominus ad Moysen,
sumes, quem cum mactaveris, fundes de sanguine
ejus circa altare, et concisum atque lotum offeres
totum in incensum super ipsum altare. Oblatio est
Domino, odor suavissimus, victima Dei (Exod. xxix).

Quisquis cum Isaac patriarcha bonum sentire
 odorem potes, senties, quod arietis hujus instar
 Laurentius olfactui divino redoleverit. Plane et ipse
 aries spiritu contribulato et corde contrito sagina-
 tus valde, qui multiplicibus tormentis concisus,
 baptismoque lotus martyrii ab eo, apud quem est
 fons vitæ, ad ultimum oblatus est atque victimatus
 super aram craticulæ, a toto sparsim corpore in
 carbones decurrente sanguineo liquore, de quo
 odoratus est Dominus odorem suavitatis tanquam
 de sacrificio Noe, qui *requies* interpretatur. Et qui-
 dem subsannans in Sanctum subsannatione Decens
 et frendens super eum dentibus suis: *Dare*, inquit,
 lectum ferreum, et requiescat in eo Laurentius con-
 tumax. Afflatus est autem lectus ferreus in modum
 craticulæ cum costis tribus desuper, quo sanctæ
 Trinitatis agonista invictus: *Ecce*, ait, miser
 assasti unam partem, regyra et alteram et man-
 duca. Carnifex, qui ponebat morticina servorum
 Dei escas volatilibus cæli, carnes sanctorum bestiis
 terræ, mirabili odore affectus est nidore gravissimo
 carnis adustæ; quia quod fidelibus in vitam, hoc
 sibi factum est in mortem.

Nec vero siderei vultus coruscamen æternæ filius
 noctis sufferens cum Valeriano complice abstritus
 et confusus Tiberiani sese in latebras palatii ut
 lucifuga præripuit. At vero Laurentius, qui, ut ait
 Psalmista, jam in lumine videret lumen, qui totus
 intenderet ad illud Isaïæ: *Oculus non vidit, Deus,*
absque te, quæ præparasti expectantibus te (Isai.
Lxiv), vultu vernans pulcherrimo: Gratias, inquit,
ago tibi, Domine Jesu Christe, quia merui januas
tuas ingredi. Igitur in eodem Noe verus requievit,
obdormivit, inquam, in Domino.

CAPUT III.

Hic revera meritis non impar Stephano tam a
 Jerosolyma quam et a Constantinopoli causis inter-
 pellantibus opportunis protomartyrem attraxit eum-
 dem ad Romam, ut uno requiescerent in sepulcro,
 quibus fuerat, ino est *cor unum et anima una (Act.*
iv). Sed quo sensu, quibus attentaverim hoc verbis
edicere? Illo mihi dicto, hic utendum est poetico:

Non mihi si centum linguæ sint, oraque centum,
Dignâ rei tantæ valeam præconia ferre.

Nam Laurentius, o inestimabilis dilectio chari-

tatis! sese in letus vertit, et dimidium requiectionis
 suæ, id est sepulcri partem æqua portione tanto
 partitus est cohæredi, ostensumque est quod hære-
 ditas hæc præclara esset eis, quibus tam beatæ so-
 dalitatis ceciderant funes in præclaris.

Verum, ut ita dixerim, o mirum mirabile! quia
 dum ad corpora vel reliquias sanctorum mortuis
 vita, sanitas ægrotis soleat interdum instaurari,
 quicumque tantum Laurentii exustum corpus vi-
 dere, tanquam exanimis statim cedere, nec infra
 dies 10 superfuit ullus, qui morte non fuerit exem-
 ptus. Cur autem hoc acciderit humano investigari
 sensu non potest, cum dicat Apostolus: *Quis enim*
cognovit sensum Domini (Rom. xi). Cujus nimis
 profundas esse cogitationes dicit et Psalmista. Est
 B autem supra hominem filius vitæ, quorum spiritus
 in cælesti jam gloria Christus ineffabiliter dignifi-
 cavit, velle carnis videre oculis maxime indignos.
 Quapropter tanto martyri quantum reverentiæ,
 quantum debeatur honorificentia, hinc æstimau-
 dum est.

Nec meam ipse debeo reticere miseriam; quia
 dum aliquando commendatas mihi quorundam san-
 ctorum reliquias publice videri et tractari exposuis-
 sem, tanto membrorum sum tremore subito redar-
 gutus, quod incautelam paralysis meam viudicasset,
 nisi poenitentia mox antidotum succurrisset.

Cæterum quod in Canticis canticorum sponsa
 dicit: *Dilectus meus candidus et rubicundus (Cant. v),*
 hoc itidem tu dicere, o Roma, potes: *Dilecti mei*
 candidi et rubicundi. Quæ lilia enim Stephano et
 Laurentio candidiora? Quæ rubicundiores rosæ a
 pigmentariis consitæ? Quæ aromatum areolæ re-
 dolentiores? miræ confectionis unguentum, cujus et
 ipse fuit dictator Dominus, quo etiam dictante un-
 ctum est tabernaculum et arca testamenti omniaque
 utensilia ejus; de quo, inquam, unctus est Aaron
 et lilii ejus, thymiana, quo uti alieno non licet
 quod Sanctum sanctorum esset, paradisi floribus
 tantis nec odore suavius, nec fuit sacratius san-
 ctitate.

CAPUT IV.

Dum enim esset inventum sacratissimum beati
 Stephani corpus, ait inventionis ejus relator, terræ
 motus factus est magnus, tantaque suavitas et
 fragrantia odoris inde egressa est, quantam nullus
 hominum sentire unquam potuerit, ita ut putare-
 mus nos in amœnitate paradisi esse positos. Et de
 ipso siquidem odore infirmi septuaginta tres a di-
 versis sunt incommoditatibus sanati. Nihilominus
 et scriptor translationis ejusdem a Constantinopoli
 ad urbem Romam. Aperto, inquit, tumulo ejus tanta,
 tamque miri et suavissimi odoris abundantia pro-
 diit, ut qui aderant in illam cœlestem jam se pa-
 triam translatos esse putarent.

Nec vero minore odoris gratia, nec impari virtu-
 tum mirificentia spiravit atque effulsit illa beati
 Laurentii sagina, quæ nobis ab urbe Roma divini-

us provenit tempore omni Diewini Leodiensium A
episcopi, et primi Ecclesie hujus abbatis Stephani.
Quod etiam diligenter apud nos habetur descriptum,
ideoque dicta prius supersedeo dice: e rursus, præ-
sertim quod clare digesta vili obscurare stylo esset
temerarium. Ut attingam tamen breviter: Anno
Dominicæ Incarnationis 1063, a die autem primæ
dedicationis nostri cœnobii 37, iv Idus Julii tanto fui-
mus ditati thesauro, cum tam pretiosum, tam de-
siderabile pignus ad nos est perlatum, nobisque
collatum præsentī maxīma cleri ac populi Deum et
martyrem magnificante frequentia. Solemnizatur
proinde a nobis dies ista quotannis, dulce ac pium
memoriale spirans tam redolenter mentibus piis
quasi flos rosarum in diebus vernis, et quasi thus
redolens in diebus æstatis.

Verum tamen ut scriptum est in Propheta: *Filios
cœntrivi et exaltavi, ipsi autem contemnentes spreve-
runt me (Isai. 1)*, quidam aliquando ex senioribus
nostris firmaverunt sibi sermonem nequam, ut a ser-
pente antiquo supplantati acuerent et ipsi linguas
suas sicut serpentis, dicerentque istam superfluo
celebritatem fieri. Caudam draconis partem stella-
rum diceret traxisse, cum minores etiam simplici
lucentes oculo cœcens obscurarint et post se traxe-
rint, ut eodem superveniente festo, debiti cultus ac
festivæ servitutis fraudarent patronum honorifi-
centia. Cum vero aeris esset tunc magna serenitas,
tanta inhorruit vesperscente tempestas, quod præ-
tomitris horribilibus et coruscis locus iste profun-
dari ac subversum iri putaretur.

Zelatores proinde nostri ex sua ingratitude
proturba contriti et confusi, culpamque alterutris
accusantes a synaxi vespertina omisssæ festivitatis
officia repetierunt, temperata evestigio tempestate
et conquiescente. Detestabile profecto est vitium
ingratitude. Hanc et ipse Christus Dominus in no-
vem leprosis, qui gentis erant Judaicæ, improbens,
unius, qui erat Samaritanus, gratias agentis grati-
tudinem commendat: *Nonne, inquit, nonne decem
mundati sunt? et novem ubi sunt? non est inventus
qui rediret et daret gloriam Deo nisi hic alienigena
(Luc. xvii)*. Ergo, gratissime martyr, grate acceperis,
quod quidam tu istam sedulo assederunt reliquiis,
toties scrinium, in quod erant ab altari transpositæ,
amplexati sunt, affectuosaque figentes oscula infun-
derunt lacrymis, tanquam viderent et manibus
tractarent arcam testamenti, quam aperto cœlo
visam esse in templo Domini dicit in Apocalypsi
Joannes. Sed te hoc attendisse, te hoc acceptasse
sua interdum desuper lux declaravit. Lapidibus
ignitis equidem ab igne ascendisti in montem san-
ctum Dei, de quo projectus, de quo perditus fuit
cherub ille antiquus, ad quem Dominus per pro-
phetam: *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum,
sardius, topazius et jaspis, chrysolithus et onyx et
beryllus, carbunculus et smaragdus (Ezech. xxviii)*;
Lucifer, inquam, ille qui mane oriebatur, propter
superbiam obscuratus tanti perdidit cultus operi-

mentum: tibi propter humilitatem illustrato posuit
in capite Christus coronam de lapide pretioso, cui
quemadmodum habetur in Job nec topazius de
Æthiopia, nec sardonius lapis pretiosissimus vel
sapphirus queant adequari ullo modo, et tinctis in
die coloribus omnino pretiosiore es purpura dona-
tus, ab illo scilicet Rege regum, qui sua fuit in passione
chlamyde coccinea purpuratus.

CAPUT V.

Et plane qui dixerat inter extinctos lapides, hoc
est infideles, positus: *Mea nox obscurum non ha-
bet, sed omnia in luce clarescunt*, qui tota in flam-
mis nocte agonizaveras, tyranno dicente: *Nox ista
in te versabitur cum suppliciis*, matutino coruscante
lucifero ad diem et requiem veram transisti dicente
tibi desiderato cunctis gentibus, dicente tibi Chri-
sto collium æternorum desiderio: *Veni, desidera-
tor bone, veni; desiderant te angeli mei, quoniam
assatus non negasti me, probatus confessus es me.*
Nam et auro puriorem obrizo, et omni clariorem
carbunculo te cuidam ostendere es dignatus, utpote
qui lucet, qui ardes ut seraphim. Sed scriptum est
in Tobia: *Sacramentum regis abscondere bonum
est, opera autem Dei revelare et confiteri honorifi-
cum est (Tob. xii)*.

Referebat igitur nuper juvenis quidam, quod
captus a quibusdam fuerit raptoribus, qui rebus
suis inhiantes, gravem pecuniæ summam ab illo
exigerent, quem et vinculis et inedia per aliquot
dies confecerant, et de loco ad locum trajiciebant.
In turri postremo satis alta concluserunt, pedes
arctissime illius in cippo constringentes. Jacebat
ergo miserime affectus ac pervigil. Sciens vero
vigiliam passionis tunc esse sancti Laurentii, tota
mentis contractione martyrem interpellabat, cum
sensit repente concuti cippum atque laxari, cujus erat
tam vasta moles, ut illum dædali quondam laby-
rintho destinatum suffecisset Minotaurum cohobere.
Ita extractis pedibus accessit ad fenestram turris,
circumspiciebatque utrum valuisset sine periculo
desilire. Dissidebat quidem præcipitio, sed plus
confidebat martyri. Itaque ab alto se misit deorsum,
et virtute subvectus martyris, directusque ducatu,
quanquam esset viarum ignarus, tamen tuto ad nos
itinere pervenit, quæ sibi acciderant enarravit.
Nos juxta psalmographum nomen Domini, qui
educit victos in fortitudine (Psal. lxxvii), alte con-
crepando invocavimus, cum ille ad majus altare
accedens vovit, ut quoad vixerit, suam annualiter
oblationem sancto dependat in gratiarum actio-
nem.

Item alius ab iniquis captus atque in compedem
conjectus, nisi daret, quod exigebatur, injuriis an-
gebatur. Spondit tandem se daturum, et abso-
lutus uxorem pro se suam vadem reliquit. In
compedem pro marito mulier conjecta est. Aderat
festum S. Laurentii. Questibus et dolore lacry-
moso misera per totam fere noctem importuna
Laurentio sanctum inlambat, sanctum obtesta-

batur, cum subito dissiluisse boiam mirata est, A ævo: *Benedicta gloria Domini de loco suo. Amen.* animoque usa virili eam humero imposuit, cum ea profugit, quam et continuo per maritum gratias agentem, sancto Laurentio, qui solvisset compedes, destinavit.

Venit etiam puer cum boia deductus a patre, quomodo et ipse solutus sit, et ad invocationem martyris in ipsius festo ereptus de inimicis, innotuit coram ipso. Unde et nobiscum populus dedit laudem Deo.

CAPUT VI.

Igitur a prima dedicatione hujus ecclesie ad secundam dedicationem anni supputantur 151, ab anno autem Dominicæ Incarnationis 1182. Denique x1 Kal. Aprilis divina suavis animadversione plagati, sed eodem nihilominus anno iv scilicet Nonas Novembris divina miseratione sanati. Hujus sanationis lætitiã, hoc est dedicationis solemnitate exemplo Salomonis vel Machabæorum per 8 egimus dies, atque, ut scriptum est, obtulimus holocausta precum et salutaria laudis in canticis spiritualibus et gratiarum actionibus tanquam in vasis musicorum diversis contentes Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus (Psal. cxxxv). Dicit autem Jesus filius Sirach: *Glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, supervalebit adhuc, et admirabilis magnificentia ejus; benedicentes Dominum exaltate illum, quantum potestis: major est enim in laude; exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis, non enim pervenietis (Eccli. 1).*

Ergo quoniam reposita est corona capiti nostro, id est majori altari reddita est sua consecratio, nec pervenire possumus ad condignam laudem et gratiarum actionem, tu, o sancte Laurenti, proclue cum viginti quatuor senioribus de Apocalypsi ante sedentem in throno, et adora pro nobis viventem in sæcula sæculorum; mitte, inquam, tuorum coronam meritorum ante thronum, adjunctoque ad preces miræ charitatis summæ ad Deum gratiæ Stephano, quemadmodum in cælo, sic etiam in sepulcro tibi mirabiliter conjuncto, exora cum illo et impetra nobis servientibus hoc in loco tuo, quatenus digne possimus dicere omni sæculorum

EPILOGUS.

Æquum est præterea illius meminisse præcordialiter, illum adnotasse celebriter cujus maxime impensis, cujus præcipue cura necessariæ, quam excrpsi, plagæ sanitas est recuperata. Paterfamilias noster dominus abbas noster Everelinus quantum instar sancti Jacob luctatus sit cum Angelo, quantum precibus, lacrymis, atque, ut ita dicam, brachiis elemosynarum institerit Christo, pium fuerit memoratu. Sed bonarum sinceritas actionum adulationis non requirit fucum quandoquidem scriptum est: *Lux Dei est bene agentis vestigium (Eccli. 1)*. Tamen dici de ipso potest non temere, quod de supra dicto luctatore propheta dicit Osee: *In fortitudine sua directus est cum angelo et invaluit ad angelum et confortatus est, flevit et rogavit eum, in Bethel invenit eum, et ibi locutus est nobiscum (Ose. xii)*. In Bethel, inquam, quod domus Dei sonat, in domo scilicet orationis invenit magni consilii angelum, nempe qui et dicit: *Domus mea domus orationis vocabitur. Et ibi locutus est nobiscum misericordiam post judicium, ut Ecclesie mitteret Leodjensis angelum, id est episcopum*. Sacerdos enim angelus Domini exercituum est, qui nostrorum ureline peccatorum arefactæ ut hederam Jonæ, reformaret nobis novæ dedicationis viridem atque florentem statum. Circa cujus instaurationem Everelinum abbatem ita spectasses officiosum quasi Martham satagentem circa frequens Christi ministerium. Simon Oniæ filius, sacerdos magnus a Jesu filio Sirach prædicatur, quod in vita sua suffulserit domum, quod in diebus suis corroboraverit templum, quod in sua effulserit gente, quasi arcus inter nebulas gloriæ. Serio possunt hæc eadem ad nostrum derivari Everelinum, quandoquidem et lucerna super candelabrum posita omnibus, qui sunt in domo Dei, est conspicua, et in Evangelio legitur: *Unaquæque arbor ex fructu suo cognoscitur. Denique a primo abbate hujus Ecclesie abbas ipse est novenarius, quem novem esse ordinis angelorum consortem et cupimus, et oramus.*

REINERI MONACHI

BREVILOQUIUM DE INCENDIO ECCLESIE S. LAMBERTI LEODIENSIS.

(Ubi supra, col. 207.)

§ 1. Gravi et diutina detentus infirmitate distuli Dunc usque, fratres mei, satisfacere voluntati vestræ ac petitioni, scilicet ut perstringam breviter satanæ malignitatem, qua nos in commune, id est plerum et populum impetuit graviter et concussit.

D Circulator terræ et perambulator insidiosus, cujus instabilitas et vagatio semper intendit, semper grassatur ad nocendum; ille, inquam, qui tam delenter Job sanctum percussit, nec nostra equidem a percussione abstulit, dum matrem nostram, vi-